1893 - 1963
70-ий РІК ВИДАННЯ І СЛУЖБИ СВОЄМУ НАРОДОВІ ТА ПРАВДІ

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
"SVOBODA", 81-83 GRAND ST.
JERSEY CITY 3, N. J.
HEnderson 4-0237
HEnderson 4-0807
УНСоюз: HEnderson 5-8740
Тел.: з Ню Йорку:
BArcly 7-4125
УНСоюз: BArcly 7-5337

РІК LXX. Ч. 53. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ЧЕТВЕР, 21-го БЕРЕЗНЯ 1963 10 ЦЕНТІВ — 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, THURSDAY, MARCH 21, 1963 No. 53. VOL. LXX.

КОНФЕРЕНЦІЯ В САН ХОЗЕ ПРОГОЛОСИЛА ДЕКЛЯРАЦІЮ

ЗДА І ЦЕНТРАЛЬНА АМЕРИКА ЗАПОВІДАЮТЬ БОРОТЬБУ ПРОТИ БОЛЬШЕВИЗМУ ВСІМИ ЗАСОБАМИ

Сан Хозе, Коста Ріка. — В другому дні конференції президента Кеннеді з 6-ма президентами Центральної Америки і Панами 19-го березня видали спільно „Деклярацію Центральної Америки", в якій ЗДА зобов'язуються допомогти приспішити країнам Середущої Америки зробити поступ в економічній та соціяльній ділянках і скріпити боротьбу проти комуністичної підривної акції з Куби. Цю боротьбу проти комунізму мають вести всіми засобами, в першу чергу треба скріпити економіку тих країн, бо комунізм старається здобувати впливи в тих районах, де низька життьова стопа населення і де є велика нужда. Деклярацію підписали: президент Кеннеді та президенти Коста Ріка, Гондурасу, Ель Сальвадору, Нікарагви, Ґватемалі і Панами. Провідні пункти цієї Деклярації Середущої Америки, — це боротьба проти небезпеки комунізму та економічний розвиток країн в рамках Союзу для Поступу. Деклярацію читав закордонний міністер Коста Ріка Даніель Одубер в Національному Театрі, де зібралися 200 журналістів. Вирішено, щоб уже в квітні цього року міністри закордонних справ цих країн відбули наради в справі якнайуспішнішого поборювання комунізму в Західній гемісфері. Президент Кеннеді запевнив президентів, що американська летунська розвідка не дозволить на те, щоб на Кубі знов з'явилися совєтські ракети та бомбовики. Але деякі президенти Середущої Америки повторювали свої давніші застереження про те, що вже сама присутність на Кубі совєтського персоналу є перешкодою до того, щоб сусідні країни могли спрокійно працювати в рамках підтримуваного ЗДА „Союзу для Поступу". Міністри закордонних справ країн Середущої Америки мають апелювати до Мехіко та інших держав, що ще втримують дипломатичні зв'язки з Кубою, щоб погодилися співпрацювати в діях проти Кастра.

В Деклярації знаходяться ще й такі пункти: 1) Зорганізувати митну унію, щоб влегшити торгівлю між країнами Середущої Америки; 2) Скасувати всякі заборони вільного переїзду робітників в межах країн Центральної Америки; 3) Дозволити на вільний рух капіталу в тому районі; 4) За допомогою різних заходів сприяти тіснішій співпраці в економічній, політичній і соціяльній ділянках; 5) За допомогою спільних нарад змагати до того, щоб узгіднювати ціни на експортовані товари згідно із цінами на світовому ринку. Президента Кеннеді сердечно вітали в Коста Ріка і в другому дні його побуту. Тисячі людей з'явилися на вулицях та площах, де тільки з'явився Президент. Кеннеді був присутній на Службі Божій в катедрі з приводу свята св. Йосифа, ім'я якого має столиця Коста Ріка. 600 осіб чекали на Президента при вході до Катедри, але вони були розчаровані, бо Кеннеді ввійшов до церкви бічним входом. В Катедрі його привітав архиєпископ Карльос Гумберто Родріґез Квірос, який завів його до лавки. Під час Богослуження Архиєпископ відзначив Президента найбільшою церковною почестю в Коста Ріка — Золотою Медалею Пречистої Діви, яка є опікункою Коста Ріка. При кінці Богослужби органіст виконав на органах американський гимн та дві інші патріотичні американські пісні, аранжовані до поважної церковної потреби.

КОНФЕРЕНЦІЯ ДЕРЖАВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ АМЕРИКИ

Президент Кеннеді за конференційним столом залі Національного Театру в столиці Коста Ріка Сан Хозе, де відбувається зустріч голів центральноамериканських держав. За президентом Кеннеді президент Ґватемалі — Міґуель Ідіґорас Фуентас.

В НЮ ЙОРКУ СТВОРЕНО ФУНДАЦІЮ ОЛЕКСИ ГРИЩЕНКА

Олекса Грищенко

Ню Йорк. — Бажаючи зберегти свої малярські твори, які ще не опинилися в музейних і приватних збірках, мистець Олекса Грищенко ще давніше задумував створити щось вроді окремої колекції-музею своїх творів, де б вони зберігалися для майбутнього. Йдучи за порадою своїх американських приятелів, він погодився, що найкращим місцем для такого збереження буде Америка, де перебуває більшість української еміграції і де існують численні українські культурні інституції. В цей спосіб дійшло до створення нової культурної установи — „Фундації Грищенка", яка перебрала опіку над творами мистця так довго, аж стане можливим передати їх музеям вільної України. З цією метою Грищенко подарував фундації своє мистецьке майно що обіймає його твори від 1919 року. В тій збірці знаходиться 31 олійна картина (в тому твори, виставлювані в паризькому „Осінньому Сальоні"), один килим-ґобелен, витканий у славетному Обюсоні (дві копії якого є в паризькому Музеї Модерного Мистецтва і в Музеї в Монтреалі), 44 акварелі, ґваші і рисунки, переважно з Царгороду і Греції, та низку рідкісних першодруків його книжок і монографій. До цього долучений багатий фотографічний каталоговий і пресовий архів, який дає змогу студіювати творчість не лиш Грищенка, але й мистецьких рухів Парижу за останніх 40 років. Згадані твори вже від половини минулого року знаходяться в Ню Йорку, і з них спочатком квітня готується окрема виставка в Українському Інституті Америки, президент якого, п. В. Джус, ідучи назустріч такій визначній культурній події, дав збіркам фундації перше приміщення. Сама „Фундація Грищенка" урядово заінкорпорована у стейті Ню Йорк і має дозвіл на ведення своєї діяльности

(Закінчення на стор. 3-ій)

СССР „ВИПРОБОВУЄ" РАДАРНІ СПОРУДИ НА ВОЄННИХ КОРАБЛЯХ ЗДА

Вашинґтон. — Республіканський сенатор з Савт Дакоти Карль Мундт домагається, щоб Уряд виразно перестеріг Совєтський Уряд проти дальшого напастування американських кораблів совєтськими військовими літаками. В конґресових колах узагалі зробило велике враження повідомлення, що чотири далекосяжні совєтські літаки кружляли й дев'ятикратно перелітали над одним з найбільших американських воєнних кораблів, літаконосцем „Констелейшен" далеко на Тихому океані, та що безпосередньо передтим два совєтські літаки загнались на американську територію Аляски. Кілька тижнів тому совєтські літаки повторно перелітали над різними великими американськими морськими одиницями на Середземному морі, себто приналежними до Шостої американської фльоти. Безпосередньо після заяви сенатора Мундта стався новий подібний випадок: совєтський бомбардувальник перелетів високо понад американським летовищем „Темпельгоф" в Західньому Берліні. Той літак — повідомлено з американського боку — летів вище, як приписана висота для торговельних літаків і тому ніби не загрожував комунікаційній безпеці. Сенатор Мундт звертає увагу, що коли такі лети совєтських машин над американськими воєнними кораблями будуть продовжуватись, то скорше чи пізніше невідхильно прийде до стрілянини. Інші коментатори стверджують, що нема ніякого сумніву, що совєтські літаки докладно фотографують американські кораблі та водночас докладно нотують курс, що його приймають американські кораблі. Водночас існує теорія про ще дві інші причини, які спонукують большевиків переводити такі провокаційні лети над американськими кораблями. По-перше — чуємо — Совєти випродукували типи літаків, особливо тип „Ведмедя", які можуть летіти на яких 8.000 миль без поповнювання пального і вони практично перевіряють ці можливості, поєднуючи водночас ці пробні лети з конкретними розвідчими місіями літаків. І далі, Совєти рішили, видно, „випробувати", яка є справність американських радарних спорудів, на суші і на великих воєнних кораблях, та чи американці здібні перехоплювати своїми стежними літаками совєтські літаки. Все це, коментує американська преса, забава дуже ризиковна і небезпечна і загальна опінія присдіюється до суґестії названого вгорі сенатора, щоб рішуче перестерегти большевиків проти продовжування таких провокацій і проти зловживання своїм „правом" літати над міжнародними водами — якраз в обширі розташування американських воєнних кораблів.

Сенатори Кейс і Джевітс про нову бльокаду Куби

Вашинґтон. — Сенатори-республіканці Кліффорд П. Кейс із Ню Джерзі та Джекоб К. Джевітс із Ню Йорку заявили в телевізійній дебаті, що може надійти така хвилина, коли президент Кеннеді мусітиме зарядити нову бльокаду Куби. На думку сен. Джевітса Кеннеді мусітиме покористуватися бльокадою Куби тоді, коли СССР залишить на довший час поважне число своїх вояків. Сен. Кейс сказав, що Президент мусітиме зарядити нову бльокаду, коли там ситуація погіршиться, це значить, коли на Кубі і надалі будуть збройні сили СССР, і коли Куба буде совєтською твердинею. Інший сенатор-республіканець із Ню Йорку Беннет Б. Кітінґ заявив в інтерв'ю на іншій телевізійній стації, що конференція в Сан Хозе в Коста Ріка повинна об'єднати країни Середущої Америки, а також і Південної Америки, і тоді можна буде легко розв'язати кубинську проблему, бо також і країни НАТО повинні вести таку політику, яка не сприятиме зростанню комунізму на кубинському острові.

Український нарід живе в страшній неволі і нужді — твердить відвідувач

Ню Йорк. — Ніхто, що не бачив цього на власні очі, не може собі уявити страшної неволі і нужди, в якій живе наш нарід на рідній землі під комуно - московською окупацією — почав свої завваги один з недавніх відвідувачів з України, зустрівшись минулого вівтірка, 19-го березня, з представником „Свободи". Він, відвідувач, є українцем і громадянином одної з західньоевропейських держав, у якій займає важливий пост, що дозволяє йому на часті службові подорожі, які привели його й до Ню Йорку. З відомих причин він не бажав би публічно виявляти своєї ідентичности та свого заняття. В Україні він побував кілька тижнів тому, відвідавши зокрема Волинь, де він 50 років тому народився. Найперше, що його вразило, це неймовірна нужда, а друге — залив країни напливовим московським елементом. Правда, в містах багато написів українською мовою, але це тільки зовнішня фасада. В усіх урядах, навіть найнижчих льокальних, домінує російська мова. Можливо, що терор вже не є такий великий, як був за Сталіна, але тим не менше нарід живе у вічному страсі перед владою і партією. Навіть в таких обставинах терору, спостерегливий відвідувач завважує велику ворожість населення до окупаційного режиму та його репрезентантів. Люди по селах говорять про продовжувані випадки явного спротиву владі, про наїзди партизанів на урядові і партійні станиці. В усіх околицях наявна посилена боротьба режиму проти церкви і релігії. Нарід в Україні, набравши довір'я до відвідувача, виявляє велике зацікавлення життям, працею та успіхами української еміграції.

У Ляосі комуністи далі саботують постанови Женевської конференції

Вієнціяни. — Хоч в Ляосі існує формально „невтральний" уряд і за постановами Женевської конференції з 1962 року сповидно настав там „мир" у громадянській війні, проте та країна далеко ще від дійсного спокою. Річ у тім, що комуністичні війська не повинувались постанові тієї конференції і не покинули Ляосу. Коли ЗДА, відкликавши відтіль своїх 800 військовиків, здебільша дорадників і техніків, зголосили скаргу до тамошньої Міжнародної Контрольної Комісії за перебування в Ляосі комуністичних вояків і вказали докладно місцевості розташування комуністичних військ і їхнє число, то та Міжнародна Контрольна Комісія внедовзі потім повідомила, що в названих місцевостях „ніяких комуністичних військ нема". З американського боку стверджується, що комуністичний член тієї Міжнародної Комісії, Польща заздалегідь попередив китайських і північно-в'єтнамських старшин про замір Комісії виїхати на інспекцію до таких-то місцевостей, і комуністи мали час перегрупуватись і дані місцевості в цілості очистити. Державний Департамент проголосив окрему заяву, в якій вимагає, щоб Міжнародна Контрольна Комісія виконувала свої функції „без ніяких обмежень і перешкод", себто вільно порушалась всюди, куди лиш забажає будь-котрий її член. Очевидно, що на таке комуністи не погоджуються. За твердженням західніх обсерваторів в Ляосі, невтральний уряд Суванни Фуми став тереном, на якому йде постійна боротьба між прозахідніми і комуністичними напрямками, при чому комуністи — мають військо.

Найвищий Суд визнав за неконституційну виборчу систему в Джорджії

Вашинґтон. — Найвищий Суд ЗДА більшістю 8-ох голосів до 1-го визнав за незгідну з конституцією ту виборчу систему, яка була в стейті Джорджія, і згідно з якою вибори відбуваються не загальним безпосереднім голосуванням, тільки повітовими одиницями. Кожний повіт має певне число „виборчих одиниць", яке є різне в різних повітах, починаючи від 40 в повіті Фултон до 2-ох в повіті Іколс. Той кандидат в стейтових виборах, який дістане найбільше число виборчих одиниць — перемагає. Найвищий Суд ЗДА вирішив, що „одна особа має мати один голос", бо це єдино правильна і справедлива виборча ординація, яка дозволяє кожному безпосередньо віддавати свій голос. Суддя Вілліям Даґлес сказав, що згідно з 14-им пунктом Конституції кожний виборець має право особисто безпосередньо голосувати. Суддя Джан Гарлен був проти повищої засади і твердив, що „одна особа — один голос" не є історично оправдана і незгідна з політичною філософією і в ЗДА і в Англії.

Зустріч кабін в космічних просторах відбудеться аж у 1965-му році

Кейп Канаверал, Фла. — Представники Федеральної Космічної Агенції Джером Б. Геммек і Волтер Дж. Кепрасн, доповідаючи на конференції Американського Аеронавтичного і Космічного Інституту, заявили, що зустріч двох кабін в космічних просторах відбудеться аж в 1965-му році. Згідно з давнішим пляном ця узстріч мала відбутися в 1964-му році. Кабіна Джемінай везтиме двох астронавтів в леті довкола Землі. Це має статися аж в половині 1964-го року. Два астронавти в цій кабіні мали б зустрічатися з кабіною без пілота аж під час п'ятого лету кабіни Джемінай, а це може відбутися аж в 1965-му році. Мають вислати безпілотну кабіну за допомогою ракети Атлас в лет довкола Землі. Після того мали б 24 години пізніше вислати двох астронавтів в кабіні Джемінай, і ті астронавти мали б старатися зустрітися в космосі з кабіною. 18-го березня з летовища Ванденберґ в Каліфорнії з успіхом летунство випустило сателіт, мабуть типу „Діскаверер", який має виконувати потрібну службу для летунства.

Іван Кокольський переобраний на голову Комітету Відділів УНС Ровд Айленду

Вунсакет, Р. Ай. — Іван Кокольський, головний контролер УНСоюзу та один з найвидатніших його діячів народженої в Америці ґенерації, був переобраний на голову Окружного Комітету Відділів Українського Народного Союзу стейту Ровд Айленд в результаті річних зборів цього Комітету, що відбулися тут минулої неділі, 17-го березня. На нарадах, що відбулися в місцевій церковній залі при Гарріс Евню і в яких взяло участь понад 30 репрезентантів 206 і 241-го відділів з Вунсакет, 73 і 177 з Провіденс, 181-го з Менвіл, 93-го з Сентрал Фолс та 122 з Тонтон, Масс., був приявний гол. предсідник Йосип Лисогір. До Комітету, крім Івана Кокольського, як голови, були обрані: Юрій Тренкель і Г. Шевчук — заст. голови, Ст. Бардачевський — секретар, Д. Лободяк — скарбник та Й. Лаба, В. Кіндефорський і М. Попович — контролери. Гол. предсідник у своєму слові насамперед склав подяку цілому Комітетові за совісне виконування директив Екзекутиви відносно організації нових членів та ґратулював секретареві 93-го Відділу Й. Данилюкові за здобуття 24 членів в 1962-му році, що становило більше ніж половину організаційних успіхів округи, як також секретареві 206 Відділу Є. Теперові, який придбав 14 нових членів. В дальшому п. Й. Лисогір подав загальний огляд праці і розвитку УНСоюзу впродовж 1962-го року, стверджуючи поважні його успіхи в усіх ділянках його праці. Головна частина доповіді відносилася до нових завдань: організації нових членів в новій кампанії для відзначення 70-річчя „Свободи", активізація Відділів, використання літніх місяців для сезонової активности, зокрема використання таборів для дітей і курсів українознавства на Союзівці. Закінчив своє слово п. Лисогір закликом до постійного збільшування союзової та загально - громадської активности на місцях та до відповідної організаційної і матеріяльної підтримки багатьох акцій наших централь. Основний звіт з діяльности Комітету в минулому році склав його голова п. Ів. Кокольський. Звіти складали також і секретарі поодиноких Відділів, опісля спільно їх обговорюючи. Округа добровільно зобов'язалася поповнити ряди членства УНСоюзу в засягу свого діяння щонайменше 75 новими членами в цьому році.

Совєтські письменники й мистці „каються" й обіцюють „поправу"

Москва. — „Московська Правда" друкує заяви трьох поетів, які відпекуються всякого зв'язку з західніми теміями та приєднуються до заклику „самого" Хрущова, який засудив всі новітні течії в західніх літературі, малярстві й музиці та вимагав стосування „соцреалізму", як єдиного напрямку корисного для партії і держави. Відповідні колінопреклонні заяви проголосили Семьон Кірсанов, характеризований „Правдою", як „один з найстарших совєтських поетів", — лавреат Ленінської нагороди Мірза Турун-Заде та поет з наймолодшої ґенерації Роберт Рождественський. Кірзанов ствердив, що „совєтські артисти дістали пригадку щодо їх відповідальности супроти народу" й закликав до „ідеологічної самодисципліни". Мірза Турсун-Заде вимагав від своїх колег „менше помилок та більше успіхів", а Рождественський признав, що „мусимо перевірювати себе щогодини, тямлючи про ідеї революції". Тон цих заяв унаслідку заклику Хрущова цілком у дусі і формі каяття за часів Сталіна.

В Іраку заборонять комуністичну партію

Багдад. — Іракський міністер справедливости Махді Давляс заявив, що уряд приготовляє закон, яким забороняться існування комуністичної партії та всіх таких її прибудівок, які, існуючи під ніби невтральними і невинними назвами, насправді проводили б комуністичну роботу за вказівками з партійного центру. Іракський міністер назвав для прикладу такі організації, як „Демократична молодь" та „Партизани миру". Іракський міністер справедливости закинув комуністам, що вони ставили збройний спротив революціонерам з 8 лютого ц. р. та що вони винуваті в заворушеннях в північно-іракських містах Кіркук і Моссуль в 1959 році, які скінчилися масакрою місцевого населення. Переслідування комуністів в Іраку перекинулось також на сусідню Сирію.

Новозорганізований український театр у Філядельфії започаткував свою діяльність виставою „Наталки Полтавки"

Філядельфія. — Зорганізований за почином гурта прихильників українського театрального мистецтва і з підтримкою Української Громади при 23-ій і Бравн вулицях український „Театр в п'ятницю" повторить дня 22-го березня цього року виставу клясичної української п'єси „Наталка Полтавка", що з великим успіхом пройшла в п'ятницю минулого тижня в залі місцевої Української Громади. Вистава „Наталки Полтавки" проходить під режисурою дир. Володимира Шашаровського, як виконавця ролі Возного, і в ній беруть участь М. Борзаківська в ролі Терпелихи, Марія Лисяк як Наталка, І. Самокішин в ролі Петра, З. Козирський, як Микола і Богдан Паздрій в ролі виборного Макогоненка. Відбувається вистава при музичному акомпаніяменті профес. Зої Маркович. Декорації приготовила молода філядельфійська малярка Ніна Климовська при співпраці О. Граната. Адміністрацію „Театру в п'ятницю" очолює Іван Волощук. Управа театру плянує грати кожну п'єсу чотири рази кожного тижня в п'ятницю, значить крім 22-го березня, ще 29-го березня і 5-го квітня цього року. Остання вистава буде призначена для учнів філядельфійських парафіяльних та українознавчих шкіл.

У СВІТІ

● **Папа Іван XXIII** промовляв в четвер минулого тижня до членів конференції Організації для справ харчів і хліборобства, що є аґенцією Об'єднаних Націй з постійним осідком у Римі. Між тими делеґатами, що прийшли до собору св. Петра, було 11 лавреатів Нобеля. Папа говорив про необхідність знайти способи, щоб мільйони людей у світі могли жити без голоду, що принижує їхню людську гідність.

● **На ізраїльсько - сирійському кордоні** прийшло в минулому тижні знову до стріляннини. Ізраїль закидає Сирії, що сирійські кордонні сторожі без ніякої причини почали острілювати рибалок, що на Галилейському озері при світлах ніччю з вівтірка на середу мин. тижня ловили рибу. Після того, як наспіли ізраїльські вояки і відповіли стрілами, сирійські араби припинили вогонь. Втрат не було.

● **У Римі** нюйоркський підприємець, Артур Воксман, імпресаріо американської оперної співачки, 42-річної Франсіс МекКанн, застрілив її в минулу п'ятницю в одному елегантному готелі і сам важко пострілив себе. Чоловік співачки і їх четверо дітей у віці від 6 до 17 років, живуть в Каліфорнії. Співачка мала дворічну умову з оперним театром у Берліні і прибула до Риму для виготовлення платівок.

● **В Австралії,** в місцевості Еліс Спрінґ, стався в минулу п'ятницю неприємний інцидент під час прийняття у честь Єлисавети II і її чоловіка князя Філіппа. Численні гості так гамірливо поводились, що не звернули уваги, як представник місцевих властей встав і запропонував тост в честь королеви. Тоді приявний, один полковник Лайонел Ровз, крикнув на цілий голос: „Мовчіть!" (шатап). Королева здригнулась, але настала глуха тиша.

● **Професор Іллінойського університету** Волтер В. Колферс надрукував статтю в „Едюкейшен Форум", в якій висміває совєтську книжку, де надруковано про те, що всі важливіші винаходи зробили росіяни. І так „першу парову машину не винайшов Джейм Ватт тільки москаль І. І.Ползунов"; першу електричну лямпу винайшов москаль А. Н. Лодиґін в 1873 році; і першу лямпу до освічування вулиць винайшов П. Н. Яблочков в 1876 р. Такими лямпами „освічували вулиці Парижу, і їх назвали „російським світлом". І перший літак нібито „винайшов" москаль А. Ф. Мазгальський, а не американці, брати Брайти.

В АМЕРИЦІ

● **Колишній президент Д. Д.** Айзенгавер і колишній віцепрезидент Ричард М. Ніксон при кінці тижня конферували в Палм Дезерті, Каліфорнія, але не виявили, що було предметом їхньої „приятельської" розмови. Це була перша зустріч Ніксона з Айзенгавером, який із дружиною прибув в січні на зимовий відпочинок до Каліфорнії.

● **Рада Директорів** Комітету Олімпійських Ігрищ затвердила вибір Дітройту на місце для Олімпійських Ігрищ в 1968 році. За Дітройт голосували 32 члени, за Лос Анделес — 4, Портленд (Ореґон) — 2, а Сан Франсіско і Філядельфія — по 1. За Дітройтом найбільше побивався мишиґенський губернатор республіканець Джордж Ромні.

● **Головний постмайстер** Едвард Дей погрожує, що він проситиме Конґрес, щоб ухвалив закон, який забороняв би висилати поштою пробки желеток до голення, деякої медицини, та всього того, що є небезпечне для дітей, які відчиняють ті посилки та можуть поранитися або заживати ліки.

● **В неділю** друкарі голосували в Ню Йорку, чи прийняти умову, яку заключили юнійні провідники з власниками щоденників, і відкинули більшістю 64 голосів заключений договір. Всіх голосуючих було дещо понад 3,000. Внаслідок такого висліду голосування страйк не закінчився у вівторок 19-го березня, і триває далі.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc., 81-83 Grand St., Jersey City, N.J.
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.
Статті і дописи, підписані авторами, не мусять відповідати поглядам Редакції. Редакція застерігає собі право в потребі виправляти і скорочувати надіслані матеріяли. Незамовлені матеріяли повертається тільки тоді, коли автор собі це виразно застеріг долучивши заадресовану коверту з відповідною поштовою оплатою. — За зміст оголошень Редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N.J.

Боротьба за бюджет

Запропонований президентом Кеннеді бюджет на 1963/64 рік перекидає коміть-головою деякі дотеперішні, так би мовити, „тверді закони економіки", до яких належить закон про необхідність збалянсованого бюджету та закон про точну й безпосередню залежність між податковими впливами та бюджетовими видатками. Президент запропонував близько 100-більйоновий бюджет, з одночасно передбаченим близько 12-більйоновим дефіцитом, який є дивоглядом у добі все ще великого економічного „буму". Президент іде свідомо на цей дефіцит, пропонуючи обниження податків, що поменшить вплили на $7-8 більйонів.

Первісні голосні протести з конгресових кол, які вимагали підходити до бюджету за засадою „доляр за доляр", себто побільшувати видатки тільки тоді, коли вони знаходять покриття з інших джерел, — затихли. Правда, є ще давні непримирливі противники „політики видаткування", що їх республіканським речником був колись Д. Д. Айзенгавер, а тепер є аризонський сенатор Баррі Голдвотер, і хоч демократичний сенатор А. Вілліс Робертсон з Вірджінії також заповідає боротьбу за „обрізання" бюджету щонайменше на 6 більйонів, проте Спільна Економічна Комісія, зложена з представників обох партій, погоджується вже навіть на ще більший державний дефіцит, як його пропонує Президент.

Президент прийняв за свою теорію голови Ради економічних дорадників Волтера В. Геллера, згідно з якою зменшення податків збільшить купівельну силу громадян, і тим самим гроші, які мали піти безпосередньо до державної скарбниці, підуть на нові масові закупи і на будівництво, отже вплинуть на пожвавлення крайової економіки. Правда, голова республіканської групи в згаданій Спільній Економічній Комісії, конгресмен Томас Куртіс, вказує на державні ресорти хліборобства, внутрішніх справ, торгівлі і сферичного обширу, в яких можна було б — за його твердженням — обнизити проєктований бюджет на 4 більйони, але водночас той самий конгресмен погоджується вже на 12-13-більйоновий бюджетовий дефіцит, приймаючи інші збільшені видатки. Демократичний сенатор Пол Даглес іде ще далі і готов визнати навіть ще вищий дефіцит.

Противники запропонованого Президентом бюджету борються не за цифри, а за принцип — щоб держава не переймала на себе таких політичних і грошових зобов'язань, які повинні належати громадам, містам і стейтам. У цьому республіканці йдуть разом із південно - консервативними демократами. Отож, вони є проти законопроєкту про допомогу школам, що вимагає 1.2 більйона; проти видаткування одного більйона на Крайовий інститут здоров'я, проти проєкту видати 589 000 000 на Крайову наукову фундацію, проти 350 000 000 на перебудову в різних теренах країни і т. п. Очевидно, що допомога закордонові була і є дуже непопулярною, і тут теж широке поле для кампанії за ощадністю.

Президентові напевно не вдасться провести всіх своїх законодатних проєктів. Під знаком запиту стоїть, м. ін., знову дуже важливий і корисний законопроєкт про медичну опіку для старших віком осіб і згаданий шкільний законопроєкт. Але — за всіма познаками — Президент проведе ту засадничу реформу в новому бюджеті, якою буде зменшення прибуткового податку, що спричинить кілька - більйоновий дефіцит, плюс деякі ті нові програми, що їх Президент враховує у широке поняття „нових обріїв" і що причинять бюджетові дальших несповна 5 більйонів дефіцитових видатків. Побільшення бюджету на оборонні цілі є тією позицією, яка викликає найменше сумнівів щодо своєї доцільности.

Перегони у зброєнні

Недавно в британському парляменті виявлено деякі подробиці про розбудову совєтських збройних сил, при чому звернено увагу головно на те, що британців особливо цікавить: плянове намагання Москви стати не тільки наземною, але й морською світовою потугою. Цивільний перший лорд адміралїції, отже найбільш авторитетний речник британського уряду в цій ділянці, Сесіл Орр Івінг, твердив, що Совєтський Союз має вже 20 підводних атомових човнів і щорічно побільшує цю фльоту на 4-6 нових одиниць, що він має найбільшу в світі рибальську фльоту з устаткованими на ній наймодернішими радарними й іншими спорудами, потрібними для шпигунських цілей, — що СССР поставив собі за ціль перегнати в 1980 році тоннажем своєї торговельної фльоти британську фльоту.

Відсуваючи набік вихваляння кремлівських вожаків осягами совєтської військової технології, сам американський Департамент Оборони признав, що большевики дійсно мають бойові і розвідчі літаки, спроможні летіти на віддаль 8 000 миль, не поповнюючи в дорозі пального. Совєти дали доказ цього останнього своєю провокацією наприкінці минулого тижня, коли то чотири турбомоторові літаки типу „Ведмідь" кружляли й дев'ятикратно пролітали над американським морським велетнем „Констелейшен" далеко на Тихому океані, де до того часу совєтських літаків не було видно. Сталося це через два дні після іншої подібної провокації, якою був перелет совєтських літаків над Аляскою, у глибині 20 миль тієї американської території. У Вашингтоні стверджують, що совєтські розвідчі й бойові літаки часто перелітають над американськими воєнними кораблями на Атлантійському океані, стежачи за всіма їх рухами.

Все це діється в той час, коли Хрущов веде палку полеміку з своїми китайськими співпартійцями на тему „коекзистенції", як ніби кращого й безпечнішого шляху до „угроблення" вільного світу, ані ж війна, яка в атомовому віці загрожує переможцеві тим самим знищенням, що й переможеному. Але поруч із цим Хрущов далі виснажує СССР економічно, тримаючи його на примітивному рівні в усіх галузях ужиткового промислу й харчової продукції, бо вся енергія й далі присвячена там важкому промислові, що працює для всіх родів збройних сил.

Хоч західні військові кола здають собі з цього справу, проте не всі західні країни роблять з цього логічні висновки. Відомо, що одною з причин дисонансів між Америкою і її европейськими союзниками є нехіть тих союзників підтягати свої збройні сили до потреб часу і виконувати давно прийняті на себе зобов'язання супроти Атлантійського пакту (НАТО). Єдина потіха та, що Америка, при всій своїй мировій політиці, не знає дефетистичних настроїв і не зацукується перед найбільшими матеріяльними жертвами, щоб зберігати свою позицію найсильнішої мілітарної потуги світу. Деякі критики президента Кеннеді добачають суперечність між його ніби м'якою чи занадто обережною політикою у відношенні до Москви, з одного боку, і вишрубуванням бюджету оборони на понад 50 більйонів долярів. Але в цьому нема ніякої суперечности. Навпаки, такий високий військовий бюджет Америки рівноважить готовість теперешнього американського Уряду до розмов і переговорів з Москвою у всіх спірних справах.

Покищо з тих переговорів нема ніякої користи, покищо повною невдачею кінчається кожна нова спроба „зговоритися" в справі Куби й совєтських військ на тому острові, в справі Берліну, атомових детонацій, міжнародного роззброєння. Посилене зброєння Америки — єдина правильна відповідь на зброєння Москви та її змагання до панування над світом.

СЕРЕДУЩА АМЕРИКА

Президент Кеннеді від 18-го до 20-го березня перебуває в столиці Коста Ріка, Сан Хозе, беручи участь в конференції президентів шістьох держав Середущої Америки: Ель Сальвадору, Гондурасу, Гватемалі, Коста Ріка, Нікарагви і Панами. Преса підкреслює, що оце вперше в історії ЗДА їх президент конферує з кількома президентами латино - американських країн.

Ще донедавна Середуща Америка була „забутим краєм", яким малохто цікавився, бо всі згадані вище держави творять разом територію, що ледве дорівнює стейтові Тексасу. Але тепер Середуща Америка своїм географічним положенням відіграє велику ролю в обороні Західньої півкулі. І тому комуністи, які плянують опанувати ввесь світ, хочуть за допомогою Куби стати твердою ногою в Середущій Америці.

Середуща Америка — це ніби поміст між Північною та Південною Америками, це обшир, де 13 000 000 людей борються за поліпшення свого життьового стандарту і за право мати голос в уряді. Всі ці країни мають спільну проблему: вони не можуть осягнути збалянсованого бюджету, бо їхній імпорт завжди перевищує експорт. Але кожна з цих країн має ще й свої власні проблеми.

Гватемаля має найбільше населення — майже 4 000 000, з більшості індіянського походження, а решта мішанці-метиси. Її територія становить 42 040 квадратових миль, що дорівнює стейтові Теннессі. Головні продукти — кава, банани і бавовна. Половина території — ліси і гори. Населення призвичаєне до частих революцій і диктатур.

Теперішній президент Гватемалі, 66-річний Мігуель Ідіґорас Фуентес, був вибраний у 1957-му році після скинення прокомуніста Арґенса. Його вважають за одного з найвпливовіших американських політиків. Він одною рукою поборює комуністів, а другою — консервативних землевласників та промисловців, які активно спротивляються переведенню соціяльних реформ. Тримається при владі демагогією, трюками і — міцними нервами.

Ель Сальвадор — найменша, але найгустіше заселена країна Середущої Америки: має 7 720 кв. миль території, як Ню Джерзі, і 2 700 000 населення. Головний продукт — кава, конопляне прядиво, золото і цукрова троща. Донедавна це була ще февдальна держава. Тепер її президентом є молодий полковник Хуліо Рівера, який за допомогою ЗДА старається успішно здійснювати програму Союзу для Поступу. Йому вдається успішно маневрувати між комуністами і правою опозицією за допомогою здорової економічної політики. Але якби ціни на каву впали, то в Ель Сальвадорі зараз постала б криза, бо кава — головний продукт її експорту.

Гондурас можна назвати „республікою бананів": 54% прибутків з його експорту походить із продажу цих овочів. Економіка Гондурасу цілковито залежна від ЗДА, які купують 60% усіх бананів цієї країни. Гондурас рідко заселений: 2 000 000 людей живуть на 43 277 кв. милях (менший як Міссіссіпі). Ліберальний президент, Рамон Віллера Моралес, за фахом лікар, є завзятим противником комуністів. Восени цього року мають відбутися вибори нового президента, за становище якого змагатимуться ліберали і націоналісти.

Нікарагва — найбільша щодо території держава в цьому районі — 57 143 кв. миль з населенням — 1.5 мільйона. Продукти: кава, бавовна, воловина, золото і дерево. Від 1920-их років в цій країні правлять члени родини Самоза. 1-го травня цього року президент Самоза має передати урядування новообраному президентові Рене Шікові, і тому обидва вони присутні на конференції в Сан Хозе. Самоза має 39 років, він є спритним політиком, і дехто сумнівається, чи зможе Шік урядувати без підтримки його і шефа крайової ґвардії, президентового брата Анастазіо Самози.

Найпоступовішою країною в Середущій Америці є Коста Ріка. Вона має 1 200 000 населення і 19 652 кв. миль території (половина стейту Кентаки). Вона має теж найменше клопотів з комуністами і тому є ніби оазою спокою в цьому районі. Головний її продукт — кава, і тому коли ціни на каву падають, економіка країни захитується. Вона продукує ще банани й какао. Її президент, 54-річний Франсіско Орліч, здобув цей пост почасти завдяки партії, очолюваної Хозе Фіґерасом, почасти завдяки довір'ю поміркованих костаріканців.

Панама також репрезентована на конференції в Сан Хозе, хоч технічно вона не є частиною Середущої Америки. Її президента Роберто Чіярі запрошено на конференцію у Сан Хозе тому, що Панамська Республіка має спільні з країнами Середущої Америки проблеми і радо до тих країн приєдналася б. Президент Панами є бизнесменом - антикомуністом і діє в політиці як бизнесмен. Панама має 1 100 000 населення на території меншій, як Південна Каролайна (27 759 кв. миль). Її економіка базується на прибутках, одержуваних від ЗДА за орендування ними Панамського каналу.

Ню Джерзі відзначає своє 300-річчя

Нюарк, Н. Дж. — Директор Комітету відзначення 300-річчя Ню Джерзі Дейвіс повідомив, що підготовча праця для відзначення 300-річчя Ню Джерзі йде приспішеним темпом, бо зібрали більше як два рази більше фондів, ніж початково плянувалося. На Фонд Тристаріччя вже зібрали дол. 1.25 мільйона, хоч початково плянували зібрати тільки дол. 575,000. Тепер виявилося, що будова павільйону на Світовій Виставці в Ню Йорку в 1964-1965 роках коштуватиме коло одного мільйона долярів. Але треба ще чогось до павільйону, казав директор Дейвіс. На Виставці мають бути 25 проєктів у зв'язку з 300-річчям Ню Джерзі. Комітет щомісяця відбуває наради, на яких вирішує справи у зв'язку з Виставкою 300-річчя.

У 30-РІЧЧЯ ГОЛОДОВОЇ ЗМОРИ

На 1963-ий рік припадає 30-та річниця загибелі 7-ми мільйонів українського народу від створеної Москвою у 1933-му році в Україні й на Кубані голодової змори.

Це сумне для української нації й потрясаюче своїми наслідками масове народовбивство, що є одним з найтяжчих злочинів московських червоних імперіялістів у систематично застосовуваному ними винищуванні не-російських народів, треба вжити, як зброю, для тотальної акції проти московського колоніялізму.

Саме тепер, коли питання ліквідації колоніялізму поставлено на денному порядку Об'єднаних Націй, а Москва та її сателіти, в тому числі й представники маріонеткового уряду УССР в ОН, намагаються виступати в ролі опікунів свободи й державної незалежности решток колоніяльних та напівколоніяльних народів, а то й племен в Африці й Азії, заперечуючи найгіршого ґатунку колоніялізм Москви, згадана акція проти московської колоніяльної імперії набуває виключної ваги.

Масово застосоване Москвою винищення в 1933-му році українського народу можна порівняти хіба з нищенням жидівського народу німецькими нацистами, які застосовували його не проти якоїсь окремої кляси, а проти поголовно всіх жидів.

Хрущов у своїй таємній промові на 20-му з'їзді КПСС в Москві у 1956-му році заявив, що Сталін плянував виселити всіх українців з їх прадідівських земель, що фактично мало б бути продовженням московської народовбивчої політики супроти української нації, розпочатої у 1933-му році.

Але Хрущов і його підручні, викриваючи злочини Сталіна, обвинувачують його в репресіях лише супроти правовірних комуністів, хоч і признали факт ліквідації кількох народів Північ. Кавказу, калмиків і німців Поволжя, як відплату за їх вороже наставлення до Москви під час другої світової війни. Однак, про голодову змору в Україні, яку зорганізовано за Сталіна, вони мовчать. Бо за смерть тих мільйонів зіпхнути відповідальність на одного Сталіна Хрущов не наважується, знаючи добре, що відповідальними за цей злочин є також він сам, Косіор, Постишев і Каґанович — тодішні генеральні секретарі ЦК КП(б)У або уповноважені Кремлю, які в 1933-му році переводили голодоморний плян Москви в Україні руками українських комуністів і комсомольців. І сьогодні, як відомо, ЦК КПСС „регабілітував" не мільйони знищених українців, а їх катів Косіора і Постишева, яких зліквідував Сталін.

Ці факти диктують українській еміґрації вимогу — змобілізувати всі свої сили для того, щоб показати, що між Хрущовим і Сталіним немає ніякої різниці, що московський колоніялізм, незалежно від того, хто стоїть на його чолі, є народовбивчою системою, яка забезпечує Росії її панування над поневоленими народами.

Згадана акція має бути переведена в цілому світі, централізованим порядком, як загальнонаціональна справа великої політичної ваги. На терені ЗДА таку акцію повинен очолити УККА, а в Канаді КУК, тим більше, що й Сьомий Конгрес УККА занотував цю справу у своїх резолюціях.

В українській пресі вже появилося кілька закликів щодо відзначення голоду 1933-го року, написані окремими особами або організаціями, але становища в цих справах УККА ще не зайняв. При чому і в самих закликах немає конкретного пляну дії. Тож треба ясного й чіткого пляну, і, коли говорити про ЗДА, то УККА в першу чергу мусить видати спеціяльне звернення до американських українців, пропонуючи своїм відділам плян переведення політичної акції, яка охоплювала б внутрішньоукраїнський і зовнішній відтинки.

Насамперед — 1963-ий рік треба проголосити роком жалоби, започаткувавши його відповідними Богослужбами в українських церквах. На протязі цього року всі українські громади повинні провести масові мітинги, присвячені 30-літтю голодоморства, на які треба запросити місцевих політичних американських діячів, а в більших скупченнях — конґресменів і сенаторів. Резолюції, ухвалені на таких мітинґах, треба вислати до Уряду ЗДА, конґресменам і сенаторам, генеральному секретареві Об'єднаних Націй, до поодиноких делеґацій ОН, як також до американської й української преси.

Впарі з цим треба переводити пікетування з відповідною роз'яснювальною акцією (транспаренти, летючки і т. п.) гнізд московської п'ятої колони, що ховаються під покришкою „українських проґресистів", які під час голоду 1933-го року й тепер служать своєю дезінформацією інтересам Москви.

Треба також пікетувати совєтські амбасади і Об'єднані Нації, домагаючись засудження московського колоніялізму, як системи народовбивства.

Українська самостійницька преса в усьому світі повинна протягом 1963 року містити спогади, документи й інші матеріяли, що відносяться до голодової змори 1933 року, не покладаючи великих надій на те, що ці матеріяли самі посиплються до редакцій. Пам'ятаймо, що свідками тієї голодової змори є вже старші віком люди, переважно селяни з підсовєтської України, які можуть докладно оповідати про свої жахливі переживання й про вимирання цілих сіл, але самі написати про те не можуть. Якщо цього не врахуємо тепер, то через кілька років ці люди відійдуть в інший світ, а з ними пропадуть і дуже цінні свідчення.

Сподіваємось, що й наші наукові установи, УВАН та НТШ, займуться науковою розвідкою голодоморства. Вже давно настав час обґрунтувати мартирологію українського народу того часу. Бо відсутність авторитетних матеріялів у тій справі дозволяє декому писати про те, що, мовляв, з голоду гинули не тільки українці, але й „євреї" а навіть, про те, що голод з України „поширився" й на етнографічні землі москалів.

Треба також мати на увазі що, насвітлюючи часи голодової змори 1933-го року, їх треба пов'язувати з терором Москви в Україні, що його було проведено під час колективізації, процесу над СВУ-СУМ в Хардові у 1930-му році й зліквідування УАПЦ на чолі з Митрополитом Липківським, бо саме перед 1933 роком український народ чинив активний спротив московським колонізаторам. Щойно після зламання цього спротиву Москва застосувала голодову змору, боячись наростання

(Закінчення на стор. 3-ій)

НА ТЕМИ ДНЯ

Наша велика вада

У всіх українських газетах — якщо порівнювати їх з американськими — помітна більша чи менша відсутність того, що для кожної газети дуже важливе: друкованих голосів читачів, себто „голосу народу", як часто називають рубрику листів до редакції на тему різних подій дня і коментарів на них у газеті. В останніх днях ми дали практичний приклад того, в чому криється джерело цієї поважної вади нашої преси, і тепер, логічно, хотіли б поробити з цього деякі практичні висновки.

Маємо на думці два такі „голоси читачів", один збірний і один індивідуальний, надруковані в попередньому числі „Свободи" „яко в притчу" саме тієї нашої вади, про яку тут мова.

Обидва листи відносилися до статті д-ра Степана Горака: „Політика — це не особиста пристрасть", надрукованої в „Свободі" з 7-го березня ц.р. Стаття була коментарем до відгомону в польській газеті на українсько-польську зустріч в Шикаґо. Автор статті на зустрічі не був, але в цьому випадку це не має істотного значення. Він бо коментує факт, у цьому випадку дуже важливий, — відгомін і його тло в польській газеті. Бо, без уваги на те, як виглядала сама зустріч, її відгомін у польській пресі розминувся з ціллю зустрічі, і з цього автор коментаря робить практичний висновок, підписавши статтю своїм повним іменем і прізвищем.

Яка ж реакція на цей коментар? Читачі вже мали можливість з нею познайомитись із згаданих опублікованих листів, хоч і дещо скорочених. Головні моменти тих листів: як „Свобода" посміла ту статтю надрукувати? А надрукувавши її, вона, „Свобода" — в оцінці авторів листів — перестала бути безпартійною газетою, що більше, вона „сяка-така", вона „ображає" політичні переконання своїх читачів — членів УНС, і т. д., і т. ін. У пропущеному в одному з листів місці дісталося й авторові статті. Натомість, ані слова, ані одного арґументу проти тверджень та висновків автора по суті справи.

Надрукувавши статтю, про яку мова, „Свобода" віддала голос громадянинові, який одною конкретною подією арґументував і доказував свій висновок: „потребу загального узгіднювання політичних напрямних". Сама редакція становища в тій справі не займала, бо не мала на це потреби. І тепер не думає цього робити. Але не може вона не зайняти становища до листів у цій справі, бо видвигнені в них вимоги, вже не кажучи про їх стиль, це — найяскравіше заперечення вільного суспільства і вільної преси. „Як редакція посміла надрукувати?!" Ця вимога діяметрально різниться від самозрозумілого і спасенного принципу вільної преси і вільного суспільства, висловленого Вольтером: „Не погоджуюся ані з одним вашим словом, але готов умерти за те, щоб ви мали право їх висловити". Чи здавали собі автори листів справу з того, що своєю вимогою вони й самі собі могилу викопали б, бо останнім часом таки найбільше листів до редакції приходить з протестами проти друкування інформацій з діяльности їхнього власного середовища. Згадуємо про це тільки на доказ того, що цією нашою великою вадою — вимаганням повної волі і привілеїв для себе і запереченням їх для інших — грішить не тільки одне чи друге середовище, але грішимо ми всі, як суспільність.

Грішимо, і за це терпимо. Нещадно критикуємо інших, але не допускаємо ніякої критики нас самих. Зодягаємось в тоґу недоторкальности, критикуючи інших, але обливаємо помиями кожного, хто нас критикує. Але все це ще півбіди, бо таке трапляється в усіх суспільствах. Натомість великою загрозою є намагання заткати уста тим, що мають іншу думку, і, зокрема, знищити одну з найголовніших свобід, свободу нашої преси, вже й без того дуже обережної в публікації суперечних чи критичних думок.

Зиновій Лисько

МИКОЛА ЛИСЕНКО

(1)

Слово на ювілейному концерті М. Лисенка в Ню Йорку, 9 грудня 1962 р.

Святочна Громадо!

Сьогодні ми зібралися тут не на звичайний концерт, щоб лише сприймати таємні, душевні зворушення, що линуть до нас із симфонічних, хорових і камерних творів композитора Миколи Лисенка. Ні, більше! Сьогодні нашою участю в цьому святі віддаємо пошану передовому працівникові на ниві такої важливої національної і всесвітньої ділянки культури, якою є музика. Сьогодні вшановуємо 120-ліття з часу народження і 50-ліття з часу смерти великого Миколи Лисенка, що його у нас часто величають „Батьком української музики", „Всенародним Кобзарем", „другим Тарасом", „конгеніяльним музичним співтворцем" і т. п. Але це справа не вирішена, хто з них більше зробив, чи Шевченко для української літератури, чи Лисенко для української музики. Правда, деякотрі великі композитори української клясичної доби, як, наприклад, Бортнянський, у світі, поза межами України ширше відомі, проте вплив Лисенка і його значення для української музики без порівняння більші й триваліші.

Лисенко був загальновизнаний і шанований ще за свого життя, і то не тільки національно свідомою українською інтеліґенцією, але й широкими етнографічними масами. Такого ентузіястичного, тріюмфального прийняття, яке зустріло Лисенка в Галичині, 1903-го року, під час його 35-літнього ювілею, навряд чи дочекався який інший український діяч. А такого всенародного прощання, в яке перетворився похорон Лисенка в Києві 1912-го року, де, всупереч поліційним перепонам, непроглядні маси народу заповнили всі вулиці, де самих самих упорядників-студентів було 2 тисячі, — такого прощання старий, сивий Київ на своєму віку ще не бачив! Це ж тоді вшановували і прощалися ці маси з улюбленим вождем, що десятки років своєю працею, своєю творчістю вів їх на вершини музичної культури, тобто взагалі на вершини духового життя.

Ці маси, були тоді ще здебільшого національно несвідомі, але своїм побутом, звичаями, світоглядом, психікою і взагалі всією своєю культурою були вони наскрізь українські. А найвиразнішим виявом цієї культури була українська народна пісня, найбільш інтимне з мистецтв, що його ці маси зберігали й плекали з фанатичною любов'ю, як інтеґральну частину самих себе. З міських сцен і концертових естрад могла тоді звучати чужа, неукраїнська музика, але народ жив своєю рідною народною піснею. Це була могутня стихія, що, хоч без вироблених форм европейського музичного мистецтва, неначе океан культурно заполонювала всю Україну, продиралася й до зрусифікованих шарів інтеліґенції і до аристократичних салонів. Не раз у споминах читаємо, як старий генерал чи інший високий чиновник, назверх зовсім обмосковлений, почувши навіть нехитре виконання української пісні, обтирав непрошену сльозу і говорив: „Вєдь я тоже малорос!". Так, українська народна пісня була тоді нашою національною совістю! В жорстоких умовах російського панування, де нічого не змогли вдіяти ні наука, ні письменство, де спинявся розум і логіка, туди йшла українська пісня — і перед нею розкривалися двері й душі, м'якли серця.

І ось Лисенко, усвідомивши це стихійне явище, звернув свою діяльність і свій талант якраз на народну пісню. В безконечній терпеливості черпав він її з живих уст народу, збирав, записував, студіював і композиційно опрацьовував у високі мистецькі форми, що надавали їм леґітимації для естрадного і взагалі концертового життя.

На своєму віку Лисенко опублікував 7 збірників українських народних пісень, по 40 пісень у кожному, 120 пісень у 12 збірниках т. зв. „Десятках", цикли обрядових пісень: веснянок, колядок, щедрівок, купальських і весільних. Крім того опрацював чимало народних пісень для фортепіяна у формі сюїт, рапсодій або й поодиноко. Разом коло 500 народних пісень в обробках для хору, сольоспіву чи фортепіяна. Цими виданнями Лисенко, як композитор, свідомо взявся розв'язати величезну проблему. А саме: щоб при опрацюванні українських фольклорних матеріялів не йти безкритично за чужоземними шабльонами, а, навпаки, щоб з музичного характеру цього фольклору вивести своєрідний український стиль гармоніки, ритміки й поліфонії. Також, стояла перед ним проблема форми, щоб із коротких народних строфічних пісень побудувати твори більшої і складнішої форми. Словом, щоб до первісної народної мелодії додати мистецькі елементи, вироблені західньо-европейською музичною культурою, але з певними їх модифікаціями, так, щоб вони української народної пісні не спотворювали, а, навпаки, щоб глибше розкривали її музичний зміст.

Це завдання, посильне тільки великому талантові, Лисенко розв'язував успішно. Він сам говорив про цю свою діяльність, що „народні перлини він передає назад народові в золотій оправі". А народ ці подарунки приймав не тільки з вдячністю, але й з щирим захопленням, ставлячи самого Лисенка на п'єдестал всенародного співця, віщого послання відродження своєї батьківщини. З яким нетерпінням чекали в Україні появи чергових збірників його обробок народних пісень, з якою любов'ю і запалом їх зараз же бралися виконувати! Це була Лисенкова історична місія.

Лисенко писав і публікував також наукові розвідки про українські народні пісні та їх виконавців, наприклад, про кобзаря Остапа Вересая і його репертуар, про торбаністів Відортів, про народні музичні інструменти, про Думу Хмельницького й Барабаша, які давали міцні теоретичні підстави для його композиторської практики.

У 30-РІЧЧЯ ГОЛОДОВОЇ ЗМОРИ

(Закінчення із стор. 2-ої)

нових революційних сил. Такий підхід до справи вияснить багатьом, чому українці, як дехто з дослідників пише про ті часи, „вимирали з голоду без спротиву".

Який може бути спротив народу, якого переможено фізично?

Для заманіфестування збірного голосу американських українців в справі московського народовбивства треба використати місце побудови пам'ятника Т. Г. Шевченкові у Вашингтоні. Сюди до столиці ЗДА, мали б прибути сотки українців з вінками й українськими прапорами в жалобі й відбути на місці побудови пам'ятника маніфестацію на чолі з УККА і запрошеними політичними діячами ЗДА. Така маніфестація, напевно, мала б розголос у цілому світі й була б дошкульною для Москви.

Як довідуємося з московської еміграційної преси, білі російські імперіялісти вже започаткували збіркову акцію для побудови в Ню Йорку пам'ятника „жертвам комунізму". Цим вони переслідують відому ціль: злочини московського колоніялізму перекласти на плечі „інтернаціонального комунізму" а мільйонові жертви не-російських народів зарахувати до жертв російського народу.

На цю чергову фальшивку московських імперіялістів українці у ЗДА, в порозумінні з іншими поневоленими Росією народами, повинні відповісти побудовою в Ню Йорку монументу жертвам московського колоніялізму. Цей монумент з викарбуваними на ньому назвами всіх поневолених Росією народів, з цифрою жертв кожного з них, має стати символічним засудом єдиної сьогодні в світі колоніяльної імперії — СССР. Звичайно, його побудова і відкриття не зможуть відбутися в 30-ліття голодової змори в Україні, але спорудження пам'ятника в місці осідку Головної Кватири Об'єднаних Націй мусить бути розраховане на те, щоб під час його закладин і відслонення були присутні представники народів - членів ОН на чолі з генеральним секретарем. Цей пам'ятник покаже, наскільки розмови про ліквідацію колоніялізму в світі відповідають інтенціям цієї міжнародної установи.

Очевидно, що такий монумент в сусідстві ОН буде політичною пригадкою про злочини московського брутального колоніялізму.

У зв'язку з відзначенням 30-ліття голодоморства великий тягар роботи й відповідальности спадає на плечі українців в Ню Йорку, об'єднаних в Комітеті Американсько - Українських Організацій (Відділ УККА). Ню Йорк є центром світової політики з огляду на осідок тут ОН. Тут також перебувають постійні делегації до ОН всіх народів світу, як також СССР та УССР.

Автор цієї статті, що є членом Управи згаданого Комітету, на його доручення опрацював плян проведення політичної акції в Ню Йорку, який був схвалений на засіданні представників Об'єднаних Американсько - Українських Організацій 25-го січня цього року.

В. Коваль

СИРАКЮЗИ В ПОКЛОНІ ШЕВЧЕНКОВІ

Сиракюзька українська громада гідно відзначила Шевченківські Роковини в цьому році.

10-го березня Відділ УККА при співучасті Школи Українознавства влаштував Академію, що відрізнялась від Шевченківських Святкувань у попередніх роках тим, що більшу частину програми виконували учні української школи. Саме цій обставині треба завдячувати майже небувалу участь громадянства, яке виповнило простору залю Українського Народнього Дому по береги, що забракло крісел і частина слухачів мусіла вдоволятись стоячими місцями. Продовж останніх 10-ох літ тільки в Ювілейному Шевченківському 1961 році участь громадянства була більша, ніж у цьому році. Ця велика участь громадянства свідчить про те, що чисельна українська громада цього міста активізується і дає запоруку, що й наступний Ювілейний Шевченківський Рік буде гідно відзначений.

Програму Академії започаткував 'Заповітом', муз. Кошиця, чоловічий хор „Сурма" під диригентурою Зенона М'ягкого, який відспівав теж „Сонце заходить", муз. Роздольського. Сольову партію виконав з успіхом п. Роман Шаран, — голова хору.

Маленькі учениці 1-ої кляси відрецитували „Привіт дітей Батькові Тарасові" Марійки Підгірянки за підготовкою учительки п. Михайлини Величко. Далі слідувала доповідь проф. Миколи Степаненка. Він підкреслив вагу участи шкільної молоді у виконанні програми. „В цей спосіб — говорив доповідач — одержали ми нагоду побачити й пережити хвилюючі моменти втілення заповітних ідей національного єдиномислія і братолюбія, до здійснення яких невтомно закликав наш Пророк". Прегарну доповідь, в якій доповідач з'ясував значення Шевченка „над віками і континентами", авдиторія вислухала з запертим віддихом.

Учні 1-шої кляси рецитували „Біля портрета" Леоніда Полтави, а учні англомовної кляси „Село і серце одпочине". Зокрема ця мала група дітей викликала признання серед слухачів, бо вони, ще не знають української мови, виконали свою деклямацію дуже вправно і викликали радість не тільки на обличчях своїх батьків, але теж своєї учительки д-р Євгенії Єржківської та всіх учасників.

4 старші учениці — Ганя Полівчак, Віра Маркопольська, Ірина Купровська і Марія Вовк — при фортепіяновому супроводі Гані Купровської та за підготовкою проф. Миколи Єржківського — добре відспівали „Зоре моя вечірняя".

Відтак слідував добрий монтаж деклямацій, в яких Поет описує красу України, славу її минувшини та висказує свої пророчі думи відносно майбутнього України — у виконанні вибраних учениць і учнів 3, 4, 5 і 6 кляс.

Учениця 10-тої кляси, Ірина Купровська відіграла на фортепіяні „Думку" муз. Прісовського.

Хор „Сурма" добре проспівав „Садок вишневий", муз. Гнатишина, „Косар", муз. Людкевича і „Та не дай, Господи" і „Огні горят" муз. Воробкевича із сольовими партіями Романа Шарана та Миколи Годжака. Цьому виступові акомпаніювала на фортепіяні п-на Христина Чорна з Ютики.

На тлі цього виступу хору ученик 10-тої кляси Мстислав Чорній віддеклямував „Гамалію". Цей юнак має деклятаторський хист, одідичений по свойому батькові мгр. Степанові, знаному артистові сцени і мистецтва живого слова. Під інтонацію хору всі приявні відспівали український національний гимн, закінчуючи цю вдалу імпрезу.

Про чоловічий хор „Сурма" вже чулось дуже похвальні оцінки. Треба з признанням ствердити, що його диригент Зенон М'ягкий створив із цього хору визначну мистецьку одиницю, яка заспокоює музично - вокальні потреби не тільки у власній, але й в доокоаличних громадах. Хор і цим разом якнайкраще вив'язався зі свого завдання, а зокрема заблистів своїми голосами і заспіванністю у двох останніх, технічно нелегких, композиціях.

Академія залишила серед слухачів якнайкраще враження. Не чути було нарікань, бо всі точки програми були добре підготовані і добре виведені. Виконавці були вдоволені, бо виступали перед зовсім виповненою залею, а слухачі виходили духово підбадьорені, бо почували в собі силу української громади.

Але при цій нагоді треба пригадати, що відзначення 150-ліття народин Тараса Шевченка вже не за горами, а квота нашої громади на пам'ятник у Вашингтоні ще далеко не виповнена. Отже всім тим українцям нашої громади, що ще не вписались як свідомі українці своїми пожертвами на збіркові листи, треба пригадати цей національний обов'язок. При цій нагоді слід теж пригадати нашій громаді, що належало би відновити старання проназвання частини міського парку іменем Шевченка, старання, що коштували ініціяторів багато заходів і що до них Управа міста виявила багато доброї волі, якої наша громада досі не зуміла якслід використати.

М. Л.

„Запорожжя" на пам'ятник Шевченкові

Під час засідання Комітету збірки фондів на побудову пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, відбутого 23 лютого в Народному Домі в Ню Йорку під головуванням д-ра Івана Козака, писар і скарбник Українського Академичного Козацтва „Запорожжя" в Америці мгр. Стефанія Жуковська зложила від товариства $55. Саме в той день в Народнім Домі відбувалася Рада Козацька Українського Академічного Козацтва „Запорожжя" в ЗДА під проводом сеньйора — козака Петра Григоровича, на якій обговорено ряд важних питань включно із виданням давно запляннованого Ювілейного Альбому „ЗАПОРОЖЖЯ" та з прийняттям нових членів та заприсяженням на барви козацтва — шапку і ленту та гострі шаблі нових козачок і козаків.

Акту заприсяження козачок і козаків доконав найстарший віком член чесний Батько д-р Василь Одинський, будучи в „цервісі", а акту заприсяження юначки Ерки Федорів, студентки з Масачусетс доконав старший - козак Петро Григорович. Комітет Шевченкові в Ню Йорку, який стоїть на першому місці в списку громадян в ЗДА, є вдячний козацтву „Запорожжя". Комітет прохає всі організації та жертвенне наше громадянство використати місяць березень для приспішення збірки. Це була мета засідання комітету. Слід сподіватися, що всі відгукнуться на це прохання й складуть свої пожертви в приміщенні комітету, який урядує кожної п'ятниці та суботи увечері в Народнім Домі в Ню Йорку.

Д-р Ол. Соколишин

Читайте українські книжки й газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила!

ЗВЕРНЕННЯ

Головної Пластової Булави до Приятелів Українського Пласту.

В серпні 1963 року відбудеться біля Атен, столиці Греції, черговий З'їзд скавтів цілого світу, Одинадцяте Світове Скавтське Джемборі.

Український Пласт, організація основана на скавтських засадах, брав участь вже в багатьох таких з'їздах, репрезентуючи не лиш пластову молодь, але й цілу українську націю. Ця участь дала змогу провести успішну інформативну акцію серед десяток тисяч молоді усіх країн вільного світу, запізнаючи їх із нашими державницькими змаганнями та культурними надбаннями.

Від часу другої світової війни слід підкреслити вдалу участь Пласту у Світових Джемборі у Франції 1947, Австрії 1951, Англії 1957, на Філіппінах 1959.

Участь Пласту в світових скавтських Джемборі, не тільки як виховний засіб, але теж і як загально - громадська акція, повинна бути предметом зацікавлення всього українського громадянства.

Маючи на увазі, що справа участи у світових скавтських Джемборі повторюється щочотири роки, та що постійне її фінансування переростає господарські спроможності Пласту, Голова Пластова Булава відкликається до жертвенности Приятелів Пластової Молоді, із проханням піддержати цю акцію.

Тому оцим зверненням просимо видатною грошовою пожертвою уможливити представникам вільної української молоді участь у цьому Світовому Скавтському Джемборі. Ми віримо, що розуміючи і доцінюючи важливість репрезентації України серед молоді країн вільного світу, Ви з повною щирістю поставитеся до нашого заклику.

Для підготови та переведення участи українських пластунів у Джемборі в Греції, Головна Пластова Булава покликала центральну Комісію Джемборі з осідком в Ню Йорку, що з нею співпрацюють комісії на терені інших країв, де діє Український Пласт.

За Головну Пластову Булаву:

пл. сен. **Ярослав Гладкий**, голова;

пл. сен. **Микола Світуха**, референт Міжнар. Зв'язків.

За Комісію Джемборі 1963:

пл. сен. **Богдан Макарушка**, голова.

У 40-річчя ЦЕСУС і 10-річчя СУСТА

24 лютого в Українському Інституті Америки в Ню Йорку відбулася конференція, влаштована Українським Кружком при Колюмбійському Університеті присвячена 40-річчю ЦЕСУСУ та 10-річчю СУСТА. Цікава програма конференції притягнула багатьох гостей, студентів та колишніх визначних діячів українського студентського руху на еміграції.

Конференція була поділена на дві частини, перша складалася з двох доповідей, а друга з панелю; першою частиною провадила М. Цегельська, член Управи Кружка, а панелем провадила Н. Савчак, голова. На тему СУСТА говорив магістер М. Почтар, бувший віце-президент СУСТА; доповідач накреслив коротко історію повстання організації СУСТА, котру створено на першому конгресі українських студентів в Америці в 1953 р. Доповідач подав короткий перебіг діяльности 5-ох управ, котрі за тих 10 років заступали інтереси українських студентів в ЗДА та активно працювали в українських інституціях і співпрацювали з американськими студентами. Реасумуючи, доповідач ствердив, що це 10-річчя СУСТА можна схарактеризувати постійним ростом та розвитком в діяльності українського студентства в ЗДА.

Д-р З. Винницький, бувший референт зовнішніх зв'язків ЦЕСУСУ, виголосив другу доповідь, в якій він очеркнув ЦЕСУС як „українське міністерство закордонних справ". Доповідач представив перебіг історії ЦЕСУСУ, його повстання в Празі, проблеми зв'язані з його діяльністю, конфлікти, які існували внутрі організації та кризу, яку пережив ЦЕСУС в 50-их роках тепер, коли велика кількість студентів виїхала з Европи до ЗДА. Доповідь д-ра Винницького була надзвичайно цінна, добре опрацьована та блискуче виголошена.

В панелі на тему „Сучасне та майбутнє ЦЕСУСУ" взяли участь магістер Б. Гановський, теперішній президент ЦЕСУСУ, магістер К. Савчук, бувший президент СУСТА, О. Зінькевич, бувший секретар ЦЕСУСУ, та П. Дорожинський, бувший президент ЦЕСУСУ. Завданням панелістів було передискутувати проблеми, зв'язані з ЦЕСУСом та знайти якусь розв'язку на питання майбутньої діяльности ЦЕСУСу; всі учасники погодились, що є конечно перевести реорганізацію ЦЕСУСу, щоб та організація могла надалі активно працювати та представляти загал українського студентства на міжнародному форумі.

Конференція, влаштована українським Кружком при Колюмбійському Університеті, була успішна та доказала, що теперішні українські студенти в ЗДА цікавляться українським студентським минулим та турбуються його майбутнім, стараючися знайти розв'язки на питання, котрі тепер виринають перед українськими студентами.

МС

● **Архиєпископ Кентерберрі** і Йорку призначив спеціяльну комісію для обміркування питання, чи можна допустити жінок до священичого стану в Англіканській Церкві. Щоб таке сталося, треба не тільки згоди від духовенства і мирян тієї Церкви, але й британського парляменту.

В Ню Йорку в цю неділю відбудеться публічне зібрання в справі збірки пожертв на пам'ятник Шевченкові

Ню Йорк. — У найближчу неділю, 24-го березня ц. р. в год. 5;30 по полудні тут у великій залі Українського Народного Дому, при 140 - 142 Друга Евеню відбудеться Публічне Зібрання в справі збірки на фонд побудови пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, Д. К. Збори скликує Діловий Комітет Пам'ятника Шевченкові на місто Ню Йорк (Мангеттен і Бронкс) з метою обміркувати засоби для посилення та закінчення згаданої збіркової акції на терені названих двох дільниць нашого метрополітального міста. В зібранні візьмуть участь екзекутивний директор і інші члени Головної Управи Крайового Комітету Пам'ятника Шевченкові, Інк., які дадуть вичерпні інформації про дотеперішній перебіг і стан усіх справ, зв'язаних з побудовою пам'ятника Кобзареві у найбільшій столиці світу. Голова місцевого Комітету звітуватиме про стан збірки на тутешньому терені. Водночас відбудеться врочисте вручення понад 270 почесних грамот тим жертводавцям з нашого міста, які по день 31-го січня ц. р. склали на будову пам'ятника по $ 25 або більше. До участи в Зібранні закликається усе громадянство.

„Наталка Полтавка" у Філядельфії, Па.

В п'ятницю, 15-го березня я з родиною та приятельками мала велику приємність бути на оперетці „Наталка Полтавка" — Котляревського, музика М. Лисенка, під кер. Володимира Шашаровського, відограли артисти колишнього Укр. Театру пок. директора В. Блавацького.

Ми всі бачили цю оперетку багато разів, але вона все нова і чарівна для нас, як і інші українські народні оперетки. Американські українці чекали на цю і інші наші популярні народні оперетки — ще від 1949 року, від приїзду Укр. Театру до Америки, завдяки ЗУАДК.

Нарешті! Дійсно „Наталка Полтавка". Всі спішимось на цю „прем'єру".

Не пригадую собі, коли я так гарно провела вечір. Прийшло мені все на думку, що покійні родичі оповідали, і я мимоволі перенеслась думками за океан.

Любов до свого народу, традиція, національне співчуття і т. д. — все те той вечір зворушив і задоволив.

Присутні гості, думаю були майже на 100% (крім нас) новоприбулі, але я спостерегла, як декотрі з присутніх (так, як і я) витягали хусточки до носа і (так, як я) обтирали сльози з очей. Отже гадаю, собі, що вони також(так, як я) скучали за своїм, народним.

„Сльоза" висловлює любов до свого народу; жаль за ним; тугу за ним; і т. д., і т. д. „Хлоп чи пан", „стара чи нова іміграція". Сльоза — все та сама.

Український Театр сповнив свою ролю. Дай Боже, щоб продовжував виставляти українські народні оперетки, на котрі ми довго чекали і чекаємо. До побачення на новій оперетці!

Я. К. Г.

ФУНДАЦІЯ ОЛЕКСИ ГРИЩЕННА

(Закінчення із стор. 1-шої)

від Відділу Освіти стейтового уряду в Олбані. Завданням Фундації буде не тільки опіка над творами мистця, але й створення умов, щоб збірка картин була доступна дослідникам мистецтва і публіці. Корпорація управнена також вести всяку іншу мистецьку діяльність, якщо метою буде збереження мистецьких творів і допомога творцям мистецтва. Першими членами корпрації є визначені мистцем особи, мистець С. Гординський, д-р Я. Падох (водночас правний дорадник Фундації), дир. Вол. Баранецький і д-р Вол. Гординський, що всі є власниками цінних картин Грищенка. Передбачено, що до цієї корпорації будуть запрошені представники українських культурних установ, щоб у той спосіб забезпечити якнайширшу громадську контролю над тією збіркою. Вона є національним культурним добром, і одна з точок правильника-чартеру каже, що твори збірки ніколи не можуть бути продані ні стати чиєюсь приватною власністю. Одною з тих організацій буде Об'єднання Мистців Українців в Америці, почесним членом якого є Грищенко. Одночасно Грищенко закінчив серію своїх споминів про його зустрічі і розмови з видатними мистцями Франції (Боннар, Дюфі, Пікассо, Дерен, Марке, Леже, критики Гійом і Левісон і ін.). Написані прегарною українською мовою і незвичайно живо, ті спомини будуть видані разом з рідкісними репродукціями, отриманими від родин згаданих мистців. Створення „Фундації Грищенка" можна вважати подією всеукраїнського значення. Вона гідно відзначає 80-річчя нашого великого мистця — одного з піонерів нового українського малярства, що здобув собі визнання і в мистецтві французькому, як один з передових його мистців. (С. Гординський).

Антін Малюца

Виставка мистецьких творів бл. п. Марії Морачевської

Як розглядаємо явища культури, то найлегше знаходимо виразистий матеріял для наших розважань у світі мистецтва. А мистецтво невідхильно висуває найвизначніщих своїх творців — мистців. Це дуже влегшує та спрощує досліди. Але зробім ще крок далі, обмежімся до найвизначнішого твору найбільшого мистця, і ми вже в сліпій вуличці. Понад мільйон людей оглядало недавно в Америці Мону Лізу Леонарда да Вінчі, притягнені матеріяльною вартістю, яка переростає всі мільйонові ціни в долярах, та світовою славою опертою на опінії найбільших знавців мистецтва. Подавляюча більшість глядачів, що приходила злизати саму сметанку зі сметанки, квінтесенцію малярської творчости, виходила здивована та розчарована, і в знавцях мистецтва і в мистецтві, бо ніяк не знаходили ані обіцяної естетичної краси, сензації ані людської надзвичайної краси. Ідолопоклонний респект перед ціною ледви чи заступить шкоду, спричинену масовим снобізмом.

Все таки мистецтво, особливо т. зв. чисте мистецтво, являється постійним джерелом, постійною кузнею, де мистці знані й незнані, славні й неузнавані, вперто все чогось нового шукають, експериментують, творять нові мистецькі цінності та відкривають нові естетичні горизонти. На жаль все і всюди так буває, що тільки незначна частина мистецьких досягнень та ідей доходить до властивого носія культури, тобто широкої публіки та громадянства. Безпосередній вплив мистецтва на культуру громадянства йде через виставки, закупно творів та систематичне збирання ключових мистецьких творів у ґалеріях-музеях. Українські мистці на еміграції мають в своєму дорібку досить творів, що заслуговують на свою ґалерію.

Та є ще й інші, посередні діяння мистецької творчости на культуру громади. Самі мистці їх звичайно недолюблюють та недоцінюють, а за ними громадськість звикає їх недобачувати. Згадаю лише мистецьку критику, але маю сьогодні на увазі мистецьке виховання в школах, і загальноосвітніх і в спеціяльно мистецьких, як теж ті відмінні мистецтва, що творять стиль доби, стиль життя, тобто вжиткове мистецтво, що творить моду і побут: воно черпає надхнення з досягнень чистого мистецтва, переробляє та примінює для широкого вжитку.

В неділю 24-го березня 64-ий Відділ СУА влаштовує виставку мистецьких праць покійної Марії Морачевської. Як учениця Олекси Новаківського вона мала малярське око начулене на тонкі відтінки кольорів та багатство форм. Історію мистецтва студіювала в школі Новаківського, слухаючи викладів Митрополита Андрія за часів УВШ (тайного університету), а опісля на Львівськім університеті. Вчила рисунків в жіночих українських середніх школах, і своїм впливом на смак майбутніх громадянок займає подібне місце у Львові, як Олена й Ольга Кульчицькі в Перемишлі. В домі Морачевських попри старі добрі традиції панував дух сучасности. Під стінами багато полиць та шаф з книжками, а між ними чимало й білих круків, дуже рідкісних книг. На столиках нові журнали різними мовами. По стінах картини сучасних майстрів та цілі збірки народнього мистецтва. І зразу помітно, що це все не на показ, а служить для праці та зацікавлення господарів, все становить невід'ємну частку щоденного життя-побуту.

На підставі зразків народнього мистецтва проєктувала Марія Морачевська модерні українські строї та предмети домашнього влаштування для жіночого журналу „Нова Хата". Деякий час працювала в майстернях Спілки Мистців і у воєнний час потрапляла робити з найбільш примітивних та принагідних матеріялів речі високої естетичної вартости. Вчила в мистецько-промисловій школі за дирекТури проф. Осінчука та інж. Нагірного. Співпрацювала з п. Олесницькою при роботі костюмів для Львівського театру. Тут теж під її руками лихі воєнні підмінки та в десяте-соте перешивані старі матеріяли переміняли ся на пишні барокові брокати і гафти („Облога"), що на сцені виглядали може й краще як виглядали б правдиві матеріяли.

На еміґрації в Америці Марія Морачевська вернулася до педагогічної праці зі самими наймолодшими в народній парафіяльній школі. І повернула до малярства. Та мені все таки здається, що малярство для неї не було самоціллю, а засобом провірити кольористичні та формальні засади, щоб намітити нові можливості. На жаль ті можливості на еміґрації досить малі, а зрозуміння ще менше, як візьмемо під увагу надмірну легкість, з якою приймаються серед нас плиткі та банальні примінення українського мистецтва до сучасного вжитку.

Влаштовуючи цю виставку 64 Від. СУА причиняється до виявлення та вивчення складних культурно-творчих процесів, отієї циркуляції культурно-мистецьких вартостей. А без цього немає мистецтва, хочби й були геніяльні мистці, ані культури, хочби яке багате було громадянство.

В. Ласовський

Вітаючи філядельфійських гостей

Ню Йорк матиме нагоду вітати в себе артистів Львівського Драматичного Театру з Філядельфії, які привезуть нам вийнятки з репертуару того театру, званого два десятки років тому „чудом над Полтвою".

Ще раз зарясніють світла рампи перед нашими очима і' як це було колись, пролунають репліки з „Мого слова" Стефаника, з „Батурина", „Ой не ходи, Грицю", „Иогани жінки Хусової" Лесі Українки, „Антигони", „Народнього Малахія" й „Патетичної сонати" Миколи Куліша.

Але між тими репліками недоставатиме реплік того, що десять років тому вгорнув світлий спомин „Чуда над Полтвою" серпанком невтішного смутку своїм відходом туди, звідкіль вже немає вороття.

Напевно колишнім бувальцям Львівського театру перед очима уяви з'являтиметься в костюмах тих чи інших роль постать Володимира Блавацького, вчуватиметься його голо.с. Постать і голос того, хто крізь смуту польської окупації і бурю воєнних дій, зняту ворожими силами на наших землях, не схиливши до низу прапора високого мистецтва та національної гідности, поніс його, і поніс ген за моря і гори, леліючи надію заткнути його власними руками ще раз на головному куполі театру Левової столиці.

Може в такі хвилини на віях давніх театральних бувальців і затремтить настирлива сльозинка. Бо чи й дивота?

Треба вписати в реєстр особливих заслуг невсидливого голови Літ.-Мистецького Клюбу мистця С. Литвиненка запросини філядельфійського ансамблю для вшанування пам'яті Блавацького і на нашому терені, подібно, як це відбулося у Філядельфії.

Може, вітаючи духа втраченого Мистця у фраґментарних постановках п'єс, режисерованих ним і з його участю колись, як виконавця, наша громада ще раз продумає наявність факту, що на нашому терені покищо немає навіть доброго аматорського театру і що театр це незаступний національно виховний фактор, що визнавав і завжди твердив покійний Блавацький і в цій свідомості складав великі жертви і труди.

Може в такій хвилині зробимо благорозумні постанови і наважимося їх здійснювати, слідом філядельфійців, що то при шляхетній ініціятиві та готовості до нелегкої праці артиста Шашаровського, під його проводом, організували театр, дали йому найконечніше для його існування — театральну залю і рішилися вдержувати його в постійній дії. Якщо поштовхом до творення театру для знайомого нам з львівської сцени, талановитого артиста Шашаровського було бажання присвятити свій труд для звеличання пам'яті Блавацького, то справді це найгідніша форма звеличання!

На жаль, божественна Мельпомена, така ласкава для своїх найулюбленіших питомців, щедра доказами своєї прихильности поти, поки їх постаті купаються в кольорових світлах рефлекторів. Коли ж вони погаснуть, постаті вчорашніх улюбленців тануть в темряві сценічної рами достоменно як і в пам'яті вчорашніх звеличників. Знову ж мертві значки літер на папері — спомини й описи, не спроможні передати невловимого чару сценічного мистецтва, що здійснюється в часі й просторі, так як не спроможні його закріпити найсучасніші засоби фільмування. Правда, яка жорстока покровителька жреців священного сценічного дійства і яка ще квола наша атомова доба, в своїй нездатності закріпити майстерність і мистецтво актора, щоб ним можна було насолоджуватися в любу хвилину, як насолоджуємося грою фільмового майстра або співака чи інструменталіста? Мистецтво актора, сказав Бальзак, ніжніше квіту мімози. Чим пишніше розквітає, тим спішніше відквітає. Кілька траґізму в цих квітуваннях!

Не зважаючи на примхливість недоброї Мельпомени, постать Блавацького, меркнучи на сцені, все ж яснітиме немеркнучи на сторінках історії української культури, як постать одного з найблагородніших наших лицарів мистецького ордену, як постать мистця-патріота, що в своїй невсипущій творчій діяльності, в безнастанному досконаленні свого мистецтва, в розкриванні глибинних якостей українських драматичних творів, вбачав успішну зброю в боротьбі за свої національні ідеали, і глузд свого існування.

Наприкінці, Боже мій, від цього слід було й починати, про тих, що своїм виступом вшановують пам'ять Блавацького, його співробітників і співтворців „Чуда над Полтвою"., д-ра Лужницького, літературного керівника Театру, щиро любленого, званого популярно Русьом, про тих акторів, що з них деякі в своїй вийнятковій талановитості, могли б стати прикрасою добрих світових театрів. Кожному з них хотілося б відвести бодай півгазетної статті. Не роблю цього. Хай захоплення читачів майстерністю вистави не буде попереджене моїм метикуванням.

Вісті з УВАН

Інститут Шевченкознавства при Українській Вільній Академії Наук у ЗДА влаштовує Пленарну Конференцію, присвячену історії пам'ятників Шевченкові. У програмі: Юрій Лавріненко: „Шевченківський рух"; Євген Блакитний і Вадим Павловський: „Пам'ятники Шевченкові (історія конкурсів і мистецька оцінка проєктів"). Доповідь буде ілюстрована; Володимир Міяковський: „Унікальний Шевченківський Кобзар 1860 р. з рукописними поправками автора". Конференція відбудеться в неділю 24-го березня 1963, о годині 6-ій веч. в будинку Академії: 206 Вест 100 вул., Ню Йорк.

Короткі вістки

● **Совєтський Союз** має невдовзі відновити дипломатичні взаємини з Альбанією, а за ним підуть і інші його сателітні країни, які зірвали з Альбанією, як сателітом комуністичного Китаю. Зміна становища Москви у користь Альбанії та в некористь Югославії Тіта — це передумови китайських комуністів для замирення між Москвою і Пейпінґом.

● **Колишня іранська королева Сорая**, з якою шахРіза Палеві розвівся в 1958 р., бо вона не могла дати йому сина, наступника престолу, підписала з італійським фільмовим продуцентом Діно де Ляврентіс умову на виступи в його фільмах. Сорая не має акторського досвіду, але названий продуцент і вона сама переконані, що вона стане фільмовою зіркою. З іранського боку появилась півофіційна заява, що коли Сорая стане фільмовою акторкою, то втратить признаний їй досмертний титул княжни. Зате не сказано нічого, що вона втратить признаних їй при розводі — щомісячних 4.000 дол. (48.000 дол. річно)

● **Лондонський** сатиричний журнал „**Прайвет Ай**", який образив був сина Винстона Черчилла, журналіста Рандолфа Черчилла, насмішливою заміткою на тему заміру Рандолфа написати біографію свого великого батька, — перепросив обох Черчиллів цілосторінковою заявою. Рандолф Черчилл зголосив був проти того часопису судову скаргу за образу.

Педагогічна Конференція у Філядельфії

Старанням Шкільної Ради УКК в Ню Йорку та Шкільного Відділу при Філії УКК і Української Учительської Громади у Філядельфії, в неділю, 24 березня відбудеться у Філядельфії Педагогічна Конференція Українознавства. Проф. Марія Стратієнко, керівник педагогічної частини в школі при українській православній церкві св. Покрови, при Мешер вул., поділиться власним досвідом у навчанні української мови в старших клясах, а вчителька Софія Налукова, член учительського збору школи Товариства „Рідна Школа" у Північній Філядельфії, про навчання в перших двох початкових клясах. При цій нагоді намічено створити у Філядельфії Методичну Комісію, для заспокоєння методичних потреб 5-ох філядельфійських шкіл українознавства, про що буде говорити представник Шкільної Ради УКК в Ню Йорку.

Конференція пічнеться о год. 4-й по полудні, в Клюбі Товариства Українських-Американських Горожан, 847 Н. Френклін вул., у Філядельфії.

Ю. М.

Звернення Українських славістів Америки й Канади до українців у вільному світі

Українські славісти Америки й Канади, зібрані на конвенціях „Модерн Ленґвідж Асс'н, ААТСЕЕЛ та інших споріднених наукових товариств у Вашинґтоні, Д. К., обговорювали потреби української науки в вільному світі й прийшли до висновку, що одне з найважливіших видань під цю пору — побіч **Енциклопедії Українознавства** в англійській мові, **Археології України** проф. Пастернака в плянованому англійському перекладі — є **Етимологічний словник української мови** проф. Яр. Рудницького. Як перший того роду словник англійською мовою він не тільки промощує шлях українській мові в наукові кола західнього світу, але дає під українськими гаслами походження слов'янських слів, піднося чи тим ролю української мови на провідне місце в слов'янському світі. Як виказали конвенції, перший випуск цього словника викликав особливе зацікавлення в колах фахівців і вони очікують появи чергових випусків. З уваги на це українські учасники конвенцій закликають усіх наших громадян піддержати видання цього словника передплатами, чи спонзоруванням поодиноких зошитів і цим приспішити здійснення великого культурно-національного діла.

В імені українців учасників конвенцій:

Д-р Василь Лев (ЗДА),
Д-р Яр Славутич (Канада).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ Українського Народного Союзу

СУБОТА, 23-го БЕРЕЗНЯ 1963:

НЮ ЙОРК, Н. Й. — Річні Загальні Збори Т-ва „Верховина", Відд. 184, в год. 4:00 по пол., в домівці В-ва „Вулава" — 423 Схід 9-та вул. в Мангеттені. Просимо всіх членів прибути, вислухати звітів та вибрати нову Управу. — П. Содоль Зілинський, предс.; В. Ластовецький, секр.

НЮАРК, Н. Дж. — Місячні Збори Т-ва „Чорноморська Січ", Відд. 14, в год. 7:30 веч., в залі „Чорноморської Січі". — М. П. Отрок, секр.

НЕДІЛЯ, 24-го БЕРЕЗНЯ 1963:

АСТОРІЯ, Л. Ай., — Квартальні Збори Б-ва св. о. Миколая, Відд. 5, в год. 5:00 по пол., в церковній залі. — Проситься членів вирівняти свої вкладки. — І. Сидор, секр.

ШИКАҐО, Ілл. — Річні Загальні Збори Т-ва ім. Д. Вітовського, Відд. 301, в год. 12:00 впол., в церковній залі, при 2250 W. Cortez St. Проситься всіх членів і членкинь прибути на ці Збори, а довгуючих членів проситься вирівняти свої вкладки. — Н. Ткачинський, предс.; П. Врублівський, секр.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. Дж. — Квартальні Збори С-ва „Любов", Відд. 37, в год. 3:00 по пол., в УНДомі, при 216-218 Fulton St. З огляду на квартальні звіти, проситься всіх членкинь прибути на Збори. — А. Гнатюк, секр.

ШИКАҐО, Ілл. — Річні Загальні Збори Б-ва ім. св. Володимира, Відд. 114, в год. 12:00 впол., в парохіяльній залі св. Володимира, при 2250 В. Кортез вул. На денному порядку: звіт членів уступаючої Управи і Контр. Комісії та вибір керуючих органів на діловий 1963 р. З огляду на важність справ в ден. порядку, приявність усіх членів є обов'язкова. Якщо на визначений час не явиться, приписана статутом, потрібна кількість членів, тоді Загальні Річні Збори відбудуться одну годину пізніше, при кожній кількості приявних і будуть правосильними. — М. Нікольс-Ткачук, предс.; В. Бережан, секр.

(2)

ПОВІДОМЛЕННЯ ВІДДІЛУ:

ШИКАҐО, Ілл. — Т-во ім. Є. Коновальця, Відд. 423, подає до відома, що Місячні Збори Т-ва відбуватимуться кожної другої неділі в місяці, у власній домівці, при 2435 Вест Шикаґо Еве. На Річних Загальних Зборах, які відбулися 24-го лютого ц. р., обрано нову Управу, яку очолює інж. Ст. Куропась, як голова, й Т. Носієвич, як секр.

Посмертні згадки

Михайлина ЛЯЩКОВСЬКА — членка 20-го Відділу УНСоюзу в Гемтремку, Миш., упокоїлася в Бозі в дні 13-го лютого 1963 р. Покійна народилася в селі Кулачківці, пов. Коломия, Зах. Україна. Прожила 61 рік. Полишила у великому смутку доньку Еделю, сестру в краю, брата та сестру в ЗДА. Похорон відбувся 16-го лютого ц. р., при участи Родини та Членів Відділу, з церкви Преч. Діви Марії. Покійну поховано на Mt. Olivet цвинтарі. — В. Їй П.!

А. Трищ, секр.

Марія ПОЛЕГОНЬКА — членка Відд. 312 УНСоюзу в Савт Плейнфілд, Н. Дж., упокоїлася в Бозі дня 5-го лютого 1963 року. Покійна народ. в Нюарку, Н. Дж., а замешкала та ціле своє життя проживала в Савт Плейнфілді. До УНСоюзу вступила ще малою дитиною. Батька, який також був членом УНСоюзу втратила Покійна в 1962 р., а мама ще й до сьогодні є членкою УНСоюзу. Похорон Покійної відбувся дня 8-го лютого ц. р., з пох. заведення Литвин й Литвин до української кат. церкви, при Айві і Сенфорд вул. Покійну поховано на цвинтарі Evergreen. — В. Їй П.!

Подав В. Салабун, секр.

ТАРЗАН, ч. 5002. Втікають до літака.

Кянайтські войовники переслідували втікачів, а тепер вони кричали радісно, коли Францес спотикалася.

Безбоязко Тарзан вхопив жінку і поспішав із нею геть із села.

Ворог щораз більше зближався до обтяженого мавполюдя, але він збільшив свою енергію, коли побачив готовий літак!